

# Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО  
И  
АДМИНИСТРАЦИЈА  
НАЛАЗИ СЕ  
У ШТАМПАРИЈИ  
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Излазе сваки дан

## ПРЕ СТО ГОДИНА И САД

Прелиставајући велику књигу прошлости, можемо наићи на веома важан материјал који баца јаку светлост на садашњу политичку ситуацију. За нас је сада најинтересантније упоредити велики светски рат, који се догађао пре сто година под именом *наполеоновских ратова*, са садашњим ратом.

Као подстрек за светски рат прошлог века послужило је решење владе француске републике: да се генерал Наполеон Бонапарта крене у Египат 1798—99 год. са завојевачким намерама. Ова колонијална експедиција била је предузета с циљем да се прокрче француским еспапима трговачки путеви за Северну Африку и Индију, и баш због тога она је изазвала читаву буру незадовољства у Енглеској. Тада је одмах била створена такозвана друга коалиција противу Француске, у коју су ушле Енглеска, Аустрија, Русија и др. Француска и Енглеска такмичиле су се и бориле око трговине на Средоземном мору, јер ко њу имађаше у својим рукама тај је могао да претендује на титулу велике трговачке и морске силе. Наполеон, први конзул француске републике имао је намеру да удари по најосетљивијем, економском, живцу Енглеске, а наиме да преотме од Енглеске њезину трговину на Средоземном Мору, источну и на послетку индијску трговину.

Али 1805 год. енглески адмирал Нелсон потуче француску флоту и тада Енглези освојише француске колоније. Овај пораз приморао је Наполеона, тада већ француског цара, да мало спусти свој дурбин и да се задовољи мало скромнијим задацима а наиме: да омета и спречава енглеску трговину на европском континенту. С том намером он је установио тако звану „континенталну блокаду“ или „континентални систем“, који беше наперен противу Енглеске.

Наполеон, као инструменат француске буржоазије, као њезин калфа, створио је континенталну блокаду, и побеђујући континенталне државе приморавао их је да прихвате овај његов проналазак. И фактички ова континентална блокада би-

ла је израз борбе између француске и енглеске индустрије. Она је веома осетљиво ударила Енглеску, јер је енглеска индустрија изгубила све своје европске пијаци. Али ова блокада била је батина са два краја: једним крајем она је тукла Енглеску а другим Француску. Јер кад је Енглеска остала без европских пијаца она је почела журно да осваја француске колоније. А овај губитак одмах је осетила француска индустрија, јер је остала без сировине за фабричку производњу. Сем тога, ова континентална блокада није се могла тачно спровести, јер је Енглеска ипак успевала да кријумчарењем извози своје фабричке еспапе у Европу у замену за пољопривредне продукте. Наполеон је хтео силом да примора Европу да се придржава континенталне блокаде, али као што нам је познато из историје то му није испало за руком, и 1812 год. његова је политика претрпела тотално банкротство.

И као год што се пре 100 година водила борба између француског и енглеског капитализма око економског питања: ко ће владати светским пијацама, тако се и сада у овоме светском рату у главном води спор између немачког и енглеског капитализма. То је центар око кога се врти целокупна светска политика. Као и пре сто година тако и сада капиталистичка Енглеска привукла је на своју страну државе заостале у привредном погледу, јер им она пружа простране пијаци за потрошњу њихових пољопривредних продуката. И изгледа да ће на крају крајева Енглеска и овога пута згрнути шпур јер је она најмање уложила у овај светски рат а међутим добиће највише, наиме: *хегемонију над светском трговином*.

Ето таква је логика капиталистичког друштва!

## НА БРЗУ РУКУ

До краја!

*Берлински лист „Локаланцајгер“ обратио се пред Нову Годину свима аустријским и немачким генералима пишањем: са каквим изгледима и каквим по здравом дочекују Нову Годину. И оштампао је чак факсимиле тих одговора. И дабоже, сви они гласе једнако: ићи ћемо до кра-*

*ја; само с том разликом што један вели с богом, други с царем, трећи с великом идејом правде и тид. итд. Просио вам лакне на души кад то прочишћате. Дакле неће више ићи с народом, то је главно.*

*И онда ми би јасно што нису ни ишћали народе што мисле они. Па, хајде, рециће ви и што би могли одговорити евројски народи на то пишање. Добро, добро, знам да вам је незгодно да одговарате за друге народе: далеко су; али што би рекао српски народ, управо како би закукао српски народ пред изгледима за продужење рата за још*

*неколико месеци. А како ли ићек одушевљено могу примити те изјаве немачки и аустријски народи, најбоље показују оне ванредне мере које треба да угуше сваки покрет народа. Како је у Русији — показује нам хайшење социјалистичких и радикалних посланика. Како је у Француској — показује нам њихово брзо најредовање. А у Енглеској чинишави покупи од одушевљења погреше правац и залуштају у Холандију. Па ипак, ја сам уверен да ће и народи ићи до краја, до коначне победе над непријатељем — над капитализмом.*

## ЗА БЕГУНЦЕ

### ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Господину Председнику Владе

Рат је бацио огроман број сиромашног света још у већу и неиздржљивију беду. Злопате се у највећој мери они који су остали код својих кућа, а још више се злопате они који су морали да беже од својих кућа. Тај несрећни свет апсолутно гладује и умире од глади, зиме и разних болести, док га с друге стране продавци животних намирница, неспречено и некажњено, пљачкају превисоким ценама да је немогуће опстати.

Нарочито пропадају избеглице. О њима као да нико не води бриге. Постоји нарочити Закон о помагању невољних који су избегли, али тај Закон у ствари је мртво слово на хартији; он се тако мало примењује, од њега тај унесрећени сиромашни свет има тако мало помоћи као да тај Закон и не постоји. У Нишу где је сада седиште Народне Скупштине и Владе тај се закон готово и не примењује: свет лута гладан, болестан и изнемогао по вароши, не добијајући помоћ по шест и више дана. Деца умиру на мајчином крилу на сред улице од глади, студи и изнемоглости. Влада, Народна Скупштина и органи државне власти ово гледају и ништа не предузимају да се ови ужаси отклоне. А кад се овде у Нишу не стара нико о сиромашном свету, како је тек по осталим местима Србије!

Ужасни призори гладовања, умирања и патње шире се по целој Србији. Треба само отићи у Младеновац па видети онај ужас од људске невоље: избеглице гладују, ноћевају на пољу под ведрим небом и сваког дана умиру; лешеве тих жртава нехата владиног бацају по пет и више у један гроб и не знајући имена тих несрећника. Стотинама људи је досада умрло само зато што их нико не прихвата.

За све досадашње патње и жртве које је тај сиромашан свет подносио и које још подноси крива је Влада. За овај свој немар, за ову своју крајњу небригу према беди овог несрећног света Влада се не може ничим изговорати. Никакви јој из-

говори неће помоћи. Осуду, у првом реду тога света, Влада не може никад и ничим са себе скинути. Јер Влада је дужна, она мора да се стара о издржавању, о животу и здрављу тога света. Влада је повела рат, она мора и за све оне који због тога рата страдају да се стара. Храниоци овог сиромашног света ратују, они су ти који крв лију, дају главе и сакате се за проширење државе у којој ће други уживати, а не они — и онда је Влада дужна да се стара да бар породице тих ратника и остали сиромашан свет не цркне од глади. Влада мора да нађе довољно средстава за ово. Кад може да троши стотине милиона динара за вођење рата, кад могу да се бацају милиони бесциљно и да се богате поједини несавесници, Влада мора да нађе паре и за овај сиромашан свет који гине и пропада за богаташе и власнике.

Улажући протест против оваквог поступања са свом ратном сиротињом ми тражимо од Председника Владе да нам што пре одговори:

1. Зашто је дозволила Влада да се толики сиромашан свет мучи, да пропада и умире?

2. Зашто се не примењује и онај непотпуни Закон о помагању невољних у рату?

3. Је ли вољна да се бар у будуће довољно постара за што човечнији живот овог света?

Ми енергично тражимо да се овоме одмах приступи и пре него дође одговор на ову интерпелацију. А ову интерпелацију упућујемо Вама, јер је ово ствар целе Владе и јер се интерпелација тиче и оног сиромашног света о коме апсолутно не постоји никакво старање владино.

22. децембра 1914 г.

Ниш.

Интерпеланти  
Триша Кацлеровић,  
Драгиша Лапчевић,  
народни посланици

# ЈЕДАН ИНТЕРВЈУ

## ГЕНЕРАЛА САВОВА

— КОКЕТОВАЊЕ БУГАРСКИХ ВЛАСНИКА  
С АУСТРИЈОМ —

Бечки полузванични орган *Rajks-спис* објавило је један телеграм свога кореспондента из Софије, који је интервјуисао генерала Савова, бившег бугарског генералисима у балканском рату.

Савов је изјавио да, ако се направи биланс догађаја, онда се успеси морају констатовати на страни централних великих сила: Немачке и Аустрије. Немачка је показала целом свету своју диновску снагу, а Аустро-Угарска је доказала да је велика сила *par excellence*. Генерал Савов је развио једну велику похвалу грандиозним подвизима аустро-угарске војске која је толико времена сузбијала готово целу колосалну руску војску; па је завршио изјавивши: Аустро-угарски народи могу се збиља поносити тим подвизима.

Што се тиче неутралних држава, генерал Савов је изјавио да ће Бугарска одржати своју неутралност докле год то буде могуће. Одговорни фактори сузбијаће сваку врсту агитације и управљаће се само према интересима земље. А кад куцне час, бугарски народ показаће исту ону слогу и биће готов на исте оне жртве као и у балканском рату. Бугарска војска је спремна и вршиће своју дужност до краја, чим то интереси отаџбине захтевају.

Ми са своје стране чинимо ову напомену: Генерал Савов одговарао је прво пред једном комисијом која је извијала лоповлуке бугарских министара, и данас одговара пред другом парламентарном анкетом која тражи кривца за прошлогодишњу катастрофу Бугарске...

## УОЧИ ЕВРОПСКОГА РАТА

### 1. Француска и Немачка

После катастрофе 1870 године на континенту Европе, Француска је почела енергично да води колонијалну политику. Ову је појаву дуго време званична Немачка одобравала са симпатијама. Бизмарк је мислио да ће ово средство одвући пажњу Француске од изгубљеног Елзаса и Лотарингије. И фактички Француска је постигла знатне успехе у колонијалној политици. Она је утврдила своју владавину у Алжиру, завладала Мадагаскаром, Тунисом, Индо-Кинем, појачала свој утицај у Сирији и Мароку и т. д. Француска је већ отпочела да заборавља реванш, када се понова сукоби у колонијама са Немачком, која је журно спроводила своју светску политику.

Први сукоб између Немачке и Француске догодио се 1905 год. због Марока. Протекторат над Мароком Француска је објавила тек 1904 г. после споразума са Енглеском. Али овај споразум био је у противречности са мадридским уговором о равноправности свију држава у Мароку. Овај факт је дирнуо Немачку, која је тежила да ојача свој економски утицај у овој колонији, с намером, опет да повећа свој утицај у Средиземном мору. И ствар је била тако постављена, да су се или Француска и Енглеска морале одрећи од свог споразума или пак да се Немачка одрекне од мадридског уговора. И ствар се свршила, као што нам је познато, компромисом између Немачке и Француске. Али зато

је Енглеска остала незадовољна овом Алгезирском конференцијом, пошто је сам позив за ову конференцију ради ревизије споразума од 1904 г. представљао пораз за Енглеску.

1909. год. опет су се сукобиле Немачка и Француска због Марока. За Французе и Енглеze било је јасно да је француска Африка била прва степеница на путу остварења немачке светске политике. Немачка крупна буржоазија објавила је кроз уста Виљема II да је будућност Немачке на мору. Завладати пристаништима у северној Африци, која имају велики стратегијски значај у Средоземном мору, беше веома важно за успешну немачку колонијалну политику у Малој Азији и на Далеком Истоку.

Али ове тежње беху озбиљна опасност за енглеске интересе, и с тога је Енглеска енергично потпомагала Француску у њезиноме сукобу са Немачком. За Француску споразум са Енглеском као и савез са Русијом беше само средство да се заштити од империјалистичких, немачких интереса. Због тога је Француска и закључила споразум са Енглеском 1904 г.

Француска већим делом извози финансијски, новчани капитал, а не индустријски. Она је светски кредитор, она само на Балкану има уложених 4 милијарде франака. У Малој Азији она је заједно са Немачком суделовала у грађењу Багдадске железнице. Француски финансијери такођер су били заинтересовани у грађењу источно-анатолијских железница и због тога је званична Француска једно време и утицала на Русију да промене своју негативну акцију противу грађења немачких железница у М. Азији. И кад је 1911. г. Немачка опет покренула питање о Мароку, изјавивши демонстративно своје непријатељско гледиште Француска је морала да попусти и да пристане да Немачка узме један део Конга у Средњој Африци. После овога још су се више заострила колонијална питања у Африци међу великим силама а нарочито између Немачке и Француске. Немачка колонијална политика почела је да прети и у Малој Азији француским, империјалистичким интересима у Сирији. Немачка је се почела утврђивати и у Александрији, пристаништу Средоземног мора и завршној тачци Багдадске железнице.

Ето такви су били француско-немачки односи до светског рата.

## РАТНЕ ЖРТВЕ

Нашем другу Влади Богдановићу, председнику месне партијске организације за Београд, погинуо је пре кратког времена брат *Аранђел Павловић*, бонбонџијски радник.

Наше другарско саучешће другу Влади и његовој породици за другом Аранђелом.

## ИЗ ДАНА У ДАН

Наше саучешће. — Другу Тодору Крстићу, кројачком раднику, а сада војном обвезнику, умро је отац. Изјављујемо саучешће другу Крстићу.

## Купите добровољне прилоге за Радничке Новине

## Наша туга за Туцовићем

Изјавили су саучешће за Туцовићем другови: *Тодор Крстић*, кројачки радник, сада болничар у I пуку II позива; *Божидар Савић* и *Алекса Бабовић* из Трстеника; *Милан Појовић*, обућарски радник из Аранђеловца.

Једним топлим и срдчним пи-

# ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

## СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

### Из коприва марш у коприве марш

Крагујевац, 24 децембра. — 21. децембра непријатељ је поseo јачим оделењима Малу Аду Циганлију код Београда. Ноћу 22—23 децембра мања оделења наша препадом су напала непријатеља, разбила га и заробила 45 војника, 1 поднаредника и 2 наредника. — Наши су губитци незнатни.

Иначе у току последњег дана ни на једном се фронту није десило ништа значајније.

### Стара реакционарна Русија

Солун, 3. јануара по новом. — *Цариградски лист Тасвир-и Ефкиар објављује вест да је руска влада зашворила недавно све социјалистичке посланике у Думи а сада је зашворила и све радикалне посланике. Сви зашворени су подвојени у засебне зашворе. Чак ишта више „Ново Време“, најлојалнији руски лист, често се забрањује због доношења таквих вести.*

### Да ли је истина?

Крагујевац, 25 децембра. — Непријатељ је почео да се утврђује код Панчева. Да не би био узнемираван у тим радовима, он употребљава за њих наше војне заробљенике, излажући их тиме нашој ватри.

### Згодна прилика

Беч, 25 децембра. — „Франкфуртске Новине“ јављају да су Сједињене Државе упутиле ултиматум Мексици којим изјављују да ће први сукоб, који би се десио са оне стране границе у пределу *Nacodouglaz*, имати за последицу објаву рата од Сједињених Држава.

Згодна прилика за Америку да уништи сасвим Мексико.

### Нови зајам

Париз, 5. јануара. — Још један зајам од две милијарде француска влада је опет закључила. Кажу да је уписано већ 1500 милиона динара.

### Руске наде

Петроград, 24 децембра. — Јављају из Техерана да је по савету руске легације и под притиском владе свештенство отказало религиозне процесије, које је требало јуче одржати. — По извесним гласовима

смом опростио се са другом Туцовићем друг *Божја Михаиловић*, кројачки радник из Београда. Исто тако и друг *Сава Јовановић*, ливац са осталим друговима ливцима и другарице из Ужичке Ткачке Радионице: *Добрила Пејровића*, *Госица Вуковића*, *Милева Ђурчићева*, *Јела Цвијовића*, *Христина Андоровића*, *Милева Вуксановића*, *Живка Вељашевића*.

влада је упутила ноту турском посланику предочавајући му да ако офанзива Курда и Турака који пуштоше *Azer Raeldjan* не престане, Персија ће бити приморана да престане са неутралношћу и да упути своје трупе на Турке и њихова наоружана племена.

## ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

### Велики успеси

Париз, 24. децембра. — Званични извештај од 23. децембра у 11 часова гласи: Прошле ноћи су наше трупе освојиле један камени мајдан на раскрсници путова из Рувра у Сен Мијел и из Мезеја у Сен Мијел, као и више оближњих ровора. Иначе се не јавља ни о каквој другој операцији. Време је непрестано неповољно; киша никако не престаје.

### Поклон народног блага

Цетиње, 24. децембра, (задоцнио). Њено Величанство Краљица Милена благоволела је приликом Божићних празника поделити свакој породици, којој је погинуо хранитељ, новчану помоћ из својих личних средстава. Узимајући у обзир број погинулих, овај ће Божићни дар прекорачити суму од 30.000 перпера.

### На туђ рачун

Лондон, 25. децембра. — Листови доносе да је Аустрија понудила Србији закључење мира на основици *status quo*, сем тога Србија би добила северну Албанију и морску обалу до црногорске границе.

### Анархија у Албанији

Беч, 25. децембра. — Агенција Стефани јавља да „*Борнале д Италија*“ сазнаје из Валоне 23. децембра, да италијански војници по страховитом времену настављају искрцавање да би заузели веома важне позиције за одбрану Валоне. Неколико лица, која су се налазила у затвору, без оптужбе за ма какву кривицу, ослобођено је. Административна организација и јавна служба у вароши редовно функционишу.

Ситуација у Драчу из дана у дан је све озбиљнија. Вести о судбини Есад-паше мало умирују. Он се излагао опасности да буде опкољен и да падне у руке побуњеницима.

У Берату је промењена влада без борбе. Албанска застава је замењена отоманском. Влада тако организована у Берату независна је од власти Есад-паше. (Кор. Биро).

## О Г Л А С И

Ђаке свих разреда гимназије спремају за полагање разредних и приватних испита.

Никола Богдановић  
фил. IV године  
11. Царице Маре 11.